

SADRŽAJ

- 1** **BOJAN KOŠTIĆ I SUZANA MARJANIĆ**
Krležofilni uvodnik bez fetišizma ili o kontekstualizaciji ove knjige
- 6** **KRLEŽOFILNI RAZGOVORI**
- 7** **GORAN MATOVIĆ**
Novi Krleža na Gvozdu
- 17** **IVO ŠTIVIČIĆ**
O vlasti, snovima i bestijalnim diktaturama
- 25** **BORA ĆOSIĆ**
Krleža kao Flash Gordon naše literature
- 33** **IVAN GLIŠIĆ**
Krležas not dead!
- 45** **MIRJANA STANČIĆ**
Krležina navodna mizoginija
- 55** **SILVANA ČENGIĆ VOLJEVICA**
Čengićev radni stan kao Krležianum
- 65** **VELIMIR VISKOVIĆ**
Krležin Leks kao *refugium peccatorum*
- 75** **LATICA IVANIŠEVIĆ**
Beline scenografije za Krležu i Krležina glava
- 85** **JEVGENIJ PAŠČENKO**
Krležina Galicija
- 95** **BRANKO HEĆIMOVIĆ**
Bez fetišizma o Krleži

104	KRLEŽOFILNI ESEJI
105	ANĐELA VIDOVIĆ Prožimanje Nietzscheova <i>Zaratustre</i> u Krležinu opusu na primjeru <i>Davnih dana</i>
129	MARIJANA IVIĆ <i>Put u raj</i> ili "tam-tam": Usporedno čitanje Krležina filmskog scenarija <i>Put u raj</i> i Pelevinove pripovijetke <i>Žuta strijela</i>
143	MARTINA TKALČIĆ Analiza ženskih likova u Krležinu romanu <i>Na rubu pameti</i> na primjeru jedanaest stereotipa Mary Ellmann
171	MATEJA FABIJANIĆ <i>Tri kavaljera frajle Melanije</i> – potencijal popularnog
181	MARTINA JURIŠIĆ Krleža i idealizam: Mokre Gljive i <i>Krležin ljubavni kviz</i>
191	ANTONIJA KRSTIĆ Očevi, majke i sinovi u Krležinim književnim svjetovima
199	INES BAN, IVANA BURNAĆ, BOJAN KOŠTIĆ, ALAN ČUBRILO I MARTINA POLENUS Krležino kontrastno platno
209	EVA GLUHAK Kvaka, trbuh i Meduza
213	TATJANA TOMIĆ Krležina konstrukcija <i>fatalnih</i> , "demonskih" žena; mogućnost prokazivanja patrijarhata patrijarhatom
223	NIKOLINA SABLJAK Krleža i Charles de Coster: Petrica i Ulenšpigel
229	MIROSLAV ARTIĆ Na Gvozd, na Gvozd!
239	BOJAN KOŠTIĆ Krležini očevi i sinovi – arhetipski sukob otac-sin u <i>Vražjem otoku</i>
255	SUZANA MARJANIĆ Krležina demaskiranja mentaliteta ili "i mjesečina može biti pogled na svijet"

BOJAN KOŠTIĆ I SUZANA MARJANIĆ

KRLEŽOFILNI
UVODNIK BEZ FETIŠIZMA
ILI O KONTEKSTUALIZACIJI
OVE KNJIGE

Zagreb, Koprivnica;
rujna 2016.

Razgovori i tekstovi za ovu knjigu nastajali su iz dva životnopoticajna smjera. Deset razgovora (Goran Matović, Ivo Štivičić, Bora Ćosić, Ivan Glišić, Mirjana Stančić, Silvana Čengić Voljevica, Velimir Visković, Latica Ivanišević, Jevgenij Paščenko i Branko Hećimović) koje smo (u razgovoru s Mirjanom Stančić pridružila nam se draga Vesna Radaković-Vinchierutti iz Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža) objavljivali u *Zarezu*, a koji od travnja 2016. godine više ne postoji u tiskovnom formatu, zahvaljujući veličajnoj reviziji nadzora i kazne bivšeg ministra kulture, vodili smo paralelno s pripremama za 2. festival Miroslav Krleža 2013. godine (stoga razgovore i otvaramo njegovim ravnateljem Goranom Matovićem), ali jednako tako i potaknuti razgovorima i razmišljanjima o onome što smo zajedničkim snagama (Bojan kao student-krežofil s tada budućim diplomskim radom i krležijanskom dramom/predstavom pred sobom, Suzana kao predavačica-krežofilka s interpretativnom knjigom o *Davnim danima* iza sebe) davali na kolegiju u njegovim trima tematskim modifikacijama – *Miroslav Krleža: Vječno Žensko i Ono političko*, *Krleža: književna i politička antropologija* i *Krležin feminizam i negativna antropologija*. Pritom razgovori su poredani

prema kronologiji objavljivanja u *Zarezu*, čime se *post festum* zahvaljujemo onome dijelu uredništva koje nije bilo naklonjeno rubrici posvećenoj Krleži.

Drugi, esejistički segment knjige sadrži tekstove i eseje naših suradnika i dvoje suradnika. Riječ je o bivšim studenticama i studentima Hrvatskih studija – Kroatologija (Alan Čubrilo, Eva Gluhak, Martina Jurišić, Bojan Koštić, Antonija Krstić, Nikolina Sabljak, Anđela Vidović) i polaznicama Centra za ženske studije (Mateja Fabijanić, Marina Tkalčić, Tatjana Tomić) kao i o doktorandima na Poslijediplomskom studiju književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (Miroslav Artić i Marijana Ivić) koje/koji su pohađale/li kolegij Miroslav Krleža u različitim izvedbenim/tematskim formatima. Svakako se zahvaljujemo i Martini Lončar i Jasmini Pavić, bivšim studenticama Kroatologije, koje su sudjelovale u oblikovanju *Doručka kod Krleže* i *Krležinih adresa* na Festivalu Miroslav Krleža (2013.-2015.).

Cjelinu *Krležofilni eseji* otvaramo člankom *Prožimanje Nietzscheova "Zaratustre" u Krležinu opusu na primjeru "Davnih dana"* **Anđele Vidović** koji podastire prikaz prožimanja Nietzscheova djela *Tako je govorio Zaratustra* s dnevničkim zapisima *Davni dani* Miroslava Krleže. U središtu su analize sedam Krležinih dnevničkih zapisa iz ratnih godina 1914.-1918. gdje su uočeni motivski paralelizmi sa *Zaratustrom*.

U članku *Put u raj ili "tam-tam": Usporedno čitanje Krležina filmskog scenarija "Put u raj" i Pelevinove pripovijetke "Žuta strijela"* **Marijana Ivić** zadržava se na posljednjoj Krležinoj drami *Put u raj*, filmskom scenariju kojim se zaključuje njegova dramatika. Koristeći se motivima iz novele *Cvrčak pod vodopadom* (Novele, Zagreb 1937.) i dijaloškoga fragmenta *Finale. Pokušaj pedesetvjekovne sinteze iz knjige političkih eseja Deset krvavih godina* (Zagreb 1937.) Krleža je napisao "nebeski dramolet" *Put u raj*, u njegovu određenju "po uzoru starih crkvenih prikazanja na eshatološku temu: uboga ljudska duša kleči pred tajnom Posljednjih Stvari" ("O glavnim licima", *Put u raj*), te time i glavnom akteru pridaje eshatološko ime Bernardo, što priziva aktanta prikazanja s eshatološkim motivima (*Govorenje sv. Bernarda od duše osujene*). Ukratko, sjedinjujući dvije teme – temu meditacije o smrti iz novele *Cvrčak pod vodopadom*, ili kako Bernardo apostrofira da "mrtvih oko nas ima više nego nas živih" te su zapravo oni

“kozmička masa”, a živi samo njihovi sateliti, te temu vječnog ponavljanja istoga iz *Finala*, Krleža ovim “antiratnim rekvijemom” dramski zaokružuje vlastito viđenje globalne distopije i antiutopije.

Marina Tkalčić uspostavlja poveznice između gradnje ženskih književnih likova u romanu *Na rubu pameti* (1938.) i znanstvene studije *Razmišljanje o ženama* (1968.) Mary Ellmann koja u okviru koncepta kritike predodžbi traga za ženskim stereotipovima u djelima (muških) književnika, a pritom Marina Tkalčić navedenu strategiju u ovom slučaju subvertira s obzirom na Krležinu negativnu antropologiju.

Mateja Fabijanić zadržava se na prvom Krležin romanu *Tri kavaljera frajle Melanije. Staromodna pripovijest iz vremena kada je umirala hrvatska moderna* (1920./1922.) koji je, među ostalim, otvorio pitanje Pigmalionova efekta, u ovom slučaju na koji način Melanijini kavaliri/kavaleri zahtijevaju od nje kao oblikotvornoga “materijala” proizašla iz uršulinskoga samostana da se formira prema njihovom standardima. Inače, prvu sustavnu interpretaciju navedenoga romana iz modusa žanra pop(ularne) kulture dao je Igor Mandić (*Principi krimića*, Beograd 1985.).

Martina Jurišić donosi sjećanje na nastup benda Mokre Gljive u sklopu programa Začarana Močvara, održanoga po drugi put 12. lipnja 2012. kada je nastupila i etnoglazbenica Dunja Knebl (koja je i pozvala bend-“gljivara”, uz brojne glazbom opčinjene goste/gošće), kao i na predstavu *Krležin ljubavni kviz* koprivničkih amatera okupljenih u kazališnoj skupini Pod galgama, a povodom izvedbe u Močvari (KUM) 3. prosinca 2012. godine. Što se tiče Krležinih *Balada*, podsjetimo, s obzirom da je 2016. godine obilježena 80. obljetnica njihova objavljivanja¹, da su *Balade* napisane, kao što je to u nekoliko navrata podsjećao Igor Mandić, potpuno tendenciozno, kao tendenciozna reakcija na španjolsku tragediju, odnosno kao što je to Krleža zabilježio u *Dijalektikom antibarbarusu* (1939, broj 8-9): “Godine 1936. s Frankovim Udarom kalendarski upravo istog dana, točno: 18. jula, Petrica Kerempuh je bio ušao u štampu. (Da je to bilo upravo toga dana, 18. srpnja, to znadem po tom, što je toga dana moj imendan, dan Svetog Kamila.)”

¹ Pritom na obljetnicu se ostvarilo ono što je Krleža smatrao opasnim – prijevod *Balada* na njemački, što je poduzeo književnik, prevoditelj, i u etnološkim krugovima poznat kao dežurni vampirolog (s obzirom na njegova terenska istraživanja i knjige o prvom hrvatskom vampiru – Juri Grandu) izniman Boris Perić.

Preko Kamila dolazimo i do igre dvojništva u eseju **Antonije Krstić** *Očevi, majke i sinovi u Krležinim književnim svjetovima* koja se zadržava na toj arhitekti dvojništva otac – sin i u Krležinu posljednjem romanu – *Zastave*. Ukratko, autorica demonstrira kako je arhetipski sukob otac – sin i majka – sin jedna od glavnih tematskih preokupacija u Krležinu cjelokupnom književnom opusu.

Studentski eseji-fragmenti o Krležinim književnim svjetovima danas, objedinjeni pod naslovom *Krležino kontrastno platno*, donose ulomke radova **Ines Ban**, **Ivane Burnać**, **Alana Čubrila**, **Bojana Koštića** i **Martine Polenus**.

Eva Gluhak u članku *Kvaka, trbuh i Meduza* otvara pregled zajedničkih motiva u romanima *Mučnina* (1938.) i *Povratak Filipa Latinovicza* (1932.). Pritom autorica ističe da pišući posvetu na jednom primjerku svoje knjige koju je poklonio Krleži, Sartre je napisao “da mu je poklanja s velikom tugom jer je Krleža sve napisao dvadeset godina prije njega”.

I dok se **Tatjana Tomić** posvetila Krležinim konstrukcijama *fatalnih*, “*demonjskih*” žena, s podnaslovnom odrednicom, *moгуćnost prokazivanja patrijarhata patrijarhatom*, **Nikolina Sabljak** u eseju *Krleža i Charles de Coster: Petrica i Ulenšpigel* nastoji detektirati korelacije koje Krležine *Balade Petrice Kerempuha* uspostavljaju s djelom *Legenda o Ulenšpigelu* i *Lamu Gudzaku* Charlesa de Costera, s obzirom na eulenspiegelovsku književnu tradiciju na kojoj počivaju.

Miroslav Artić donosi nam prikaz u povodu 2. festivala Miroslav Krleža, održanoga na 120. obljetnicu Krležina rođenja (Memorijalni prostor Bele i Miroslava Krleže, Gvozđ 23, 1.-7. srpnja 2013.).

Bojan Koštić kroz psihoanalitičko čitanje *Vražjeg otoka* pronalazi ili barem pokušava pronaći turgenjevske točke dodira između Krleže i njegovih likova, analizirajući prvenstveno njihove odnose (Gabrijel Kavran, Leone Glembay i Filip Latinovicz u patricidnoj trijadi) s očevima.

Članak *Krležina demaskiranja mentaliteta ili “i mjesečina može biti pogled na svijet”* **Suzana Marjanić** otvara posvetom Maji Bošković-Stulli i Dunji Rihtman-Auguštin, dvjema istraživačicama Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu – koje su, dakako svaka iz vlastitih pozicija bile *fascimirane* Krležinim

demaskiranjem mentaliteta, stoga je i ova tekstualna koncentracija svojevrsna posveta, rekao bi Krleža, *spiritistička seansa*, dakako u plemenitom, kolegijalnom smislu riječi.

KRAJ/KRAH ILI O ANTIBARBARIMA

Možemo reći da se kao crvena nit vodilja navedenim radovima proteže vizura na socijalni angažman Krležine umjetnosti ili kao što je Velimir Visković za Krležino shvaćanje umjetnosti naveo u *Krležološkim fragmentima* da Krleža “odbija ideju o umjetnosti koja bi bila svedena na puko poigravanje književnim formama i konvencijama u larpurlartističkoj socijalnoj izolaciji; prava umjetnost se po Krleži ne odnosi samo na solipsistički dijalog s tradicijom i istraživanje novih formi i umjetničkih prosedea” (str. 5). Sasvim točno; odnosno, Krležinim riječima iz *Antibarbarusa* – tendenciozno, ali bez tendenciozne fraze. Ili krležofilno, ali bez fetišizma. Odnosno, u ovom slučaju – s ljubavlju, ali bez ljubavne fraze.